

Таким чином, враховуючи особливості дезадаптованості підлітків, соціальний педагог розробляє в кожному випадку індивідуальну програму соціально-педагогічної реабілітації особистості, що спрямована на захист, підтримку та відновлення соціального статусу, позитивного ставлення до життя, себе та оточуючих. Усе вищезазначене дає підстави говорити про становлення та розвиток системи соціально-педагогічної реабілітації неповнолітніх в Україні. Подальшої наукової розробки потребують питання створення комплексної реабілітаційної системи в суспільстві, яка можлива при командній взаємодії фахівців щодо підтримки дезадаптованих підлітків, зокрема спеціалістів кримінальної міліції, служби в справах неповнолітніх, органів опіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мосийчук Т. Понятие “социальная реабилитация” и его социологическое обоснование //Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. - Одеса, 2000. - Вип. 6. – С.77-86.
2. Трубавина І.М. Поняття про соціально-педагогічну реабілітацію особистості й сім'ї //Проблеми педагогічних технологій. - Луцьк, 2001. - Вип.1.- С.25-33.
3. Беличева С.А. Основы превентивной психологии. - М., 1993. – 163 с.
4. Социальная педагогика /Под ред. В.А. Никитина.- М.: Владос, 2000.- 272с.
5. Овчарова Р.С. Справочная книга социального педагога.- М: Феникс, 2001. – 480с.

УДК: 378.937:159.9.01

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ ПСИХОЛОГА У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Коваленко В.О., к.пед.н., доцент, *Коваленко О.В., аспірант

Гуманітарний університет “ЗІДМУ”, *Запорізький національний університет

Професіональне мислення пов'язується з новим поняттям – “образ мислення психолога”, який розглядається як статичне утворення, зафіксоване в текстах психологічного знання (об'єкт психологістики), і як динамічний акт у вигляді системи гностичних дій – парадигмальних, логістичних, лінгвістичних і універсальних. Алгоритмізація правил гностичних дій утворює концептуально - методичну основу формування професіонального образу мислення психолога в процесі навчання студентів-психологів.

Ключові слова: професійний образ мислення, гностичні дії, студент-психолог.

Коваленко В.А., *Коваленко Е.В., К ПРОБЛЕМЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ ПСИХОЛОГА В СИСТЕМЕ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ / Гуманитарный университет «ЗИГМУ», *Запорожский национальный университет, Украина.

Профессиональное мышление объединяется с новым понятием – «образ мышления психолога», который рассматривается как статическое образование, зафиксированное в текстах психологического знания (объект психологистики), и как динамический акт в виде системы гностических действий – парадигмальных, логистических, лингвистических и универсальных. Алгоритмизация правил гностических действий образует концептуально-методическую основу формирования профессионального образа мышления психолога в процессе обучения студентов-психологов.

Ключевые слова: профессиональный образ мышления, гностические действия, студент-психолог.

Kovalenko V.A., *Kovalenko H.V. CONCERNING THE FORMATION OF PROFESSIONAL THINKING OF A PSYCHOLOGIST IN HIGH SCHOOL / Humanitarian university “Zaporozhsky institute of state and municipal administration”, *Zaporizhya National University, Ukraine.

The professional thinking is connected with the new notion - "the pattern of thinking of the psychologist", which is considered as steady-state formation, reflected in text of the psychological

knowledge (the object of psychologistics), and as dynamic act in the manner of systems of the cognitive actions - paradigmatic, logistics, linguistical and universal. The conceptual - methodical base of the shaping of the professional pattern of thinking of the psychologist in the student-psychologist education process is formed by making the algorithm for rules cognitive actions.

Key words: the pattern of thinking of the psychologist, the cognitive actions, the student-psychologist.

Професійна та професіональна підготовка спеціалістів актуальна на різних рівнях розгляду цієї проблеми. Інтегративний підхід до психології професіоналізму [1], психологічна культура як фактор професійної майстерності [2], професійна діяльність як сенс життя і акме професіонала [3] та ряд інших робіт торкаються питань переважно екстринсивного, тобто зовнішнього, впливу на вирішення проблеми. Ми в нашій роботі пропонуємо інтринсивний підхід, сутність якого розкривається через введення понять “образ мислення психолога”, “гностичні дії”, “психологістика” та ін.

Який образ мислення формується в процесі навчання студентів-психологів: професійний чи професіональний? Переважна більшість думок схиляється до того, що професійний. А професіоналізм з’являється через певний і досить тривалий проміжок часу, коли отримані психологічні знання трансформуються в професіональний досвід практичної роботи. Іншими словами, формування професіонального образу мислення психолога пов’язується з удосконаленням практичних навичок професійної діяльності. Ця укорінена точка зору, на жаль, не зовсім правильна, оскільки серед спеціалістів з великим досвідом роботи професіоналів не так уже і багато. Тому висновок про те, що професіональний образ мислення психолога формується лише з досвідом практичної діяльності, треба переглянути. І цей перегляд треба розпочати з визначення того, що таке “образ мислення психолога” взагалі? Як він утворюється? Які механізми лежать в основі формування професійного та професіонального образу мислення психолога. Не відкидаючи попередньої точки зору про підвищення рівня розвитку професіоналізму через досвід практичної діяльності, ми пропонуємо інший підхід, який реалізується на лавах вищих навчальних закладів і пов’язується з теоретичною підготовкою студентів на етапі засвоєння ними психологічним знанням. Саме в психологічному знанні, його певних особливостях, на які мало хто звертає увагу, закладені теоретичні основи формування професіонального образу мислення психолога. Які це особливості психологічного знання і як їх використовувати для формування професіонального образу мислення психолога – головний зміст нашої роботи.

Психологічне знання розглядається нами під кутом зору його походження як результат наукової діяльності психолога-дослідника, який вивчав те чи інше психічне явище і результати своїх дослідів та роздуми про них зафіксував у тих чи інших засобах – книгах, статтях і таке інше. Психологічне знання стає, таким чином, носієм двох психологічних сутностей. З одного боку, у ньому відображається те психічне явище та його особливості, яке вивчав або досліджував психолог, а з іншого боку - у ньому зафіксовані роздуми психолога-дослідника про ці психічні явища. Саме роздуми психолога-дослідника про психічні явища, які він досліджував і зафіксував у психологічному знанні, складають основу визначення поняття про образ його мислення.

Визначення поняття. Образ мислення психолога-дослідника відображений у психологічному знанні мислення психолога про психічне явище, яке він досліджував, а результати дослідів та роздуми про них зафіксував в тих чи інших засобах – книгах, статтях тощо.

Об’єктивними носіями такого мислення є висловлювання психолога-дослідника про психічні явища як предмети його думок. Важливо підкреслити, що психічне явище, яке досліджував психолог як об’єктивну реальність, ставши предметом його думок, змінює свій статус на суб’єктивну реальність, але не перестає бути реальністю як такою. Саме ця область існування психічних явищ як предмета думок психолога-дослідника складає

основу виділення власної предметної області психологістики – розділу психології, об'єктом якої постає образ мислення психолога-дослідника (ОМПД), закарбований у психологічному знанні. Образно кажучи, психічне явище як об'єктивна реальність у процесі наукового пізнання змінює свого носія. Спочатку ним виступав піддослідний. Потім психолог, досліджуючи і відображаючи психічне явище, перетворює його на суб'єктивну реальність, а носієм її стають думки психолога-дослідника. Потім він відображає свої думки про психічне явище певною системою висловлювань, які стають носіями і психічного явища, і мислення самого психолога одночасно.

Та обставина, що в психологічному знанні відображаються психічні явища, наукові факти та закономірності, розуміє кожний. А той факт, що в цьому ж знанні відображене і мислення психолога-дослідника, яке може стати предметом спеціально-наукового дослідження, навіть титуловані вчені розуміють не завжди. Але саме ця частина імпліцитного змісту психологічного знання, яку ми позначаємо як “образ мислення психолога-дослідника”, складає основу розробки технології формування професіонального образу мислення психолога. А сама технологія буде реалізовуватись на предметній області системи гностичних дій, які здійснює психолог-дослідник у своїй науковій діяльності, пізнаючи психічні явища. Тобто, якщо подивитись на образ мислення психолога-дослідника не як на статичне, кінцеве утворення, закарбоване в психологічному знанні, а як на динамічний процес, то механізми його утворення зводяться до певної системи гностичних дій, які здійснює психолог-дослідник у своїй науковій діяльності. Саме гностичні дії, та їхні результати, їхня предметна спрямованість, види і таке інше наповнюють зміст психологістики як розділу і визначають власні функції психологістики в системі наукової психології.

Оскільки гностичні дії по своїй суті операційні, їхня сутність зводиться до процедурних механізмів, яким можна надати алгоритмізований характер. І тоді саме мислення психолога-дослідника стає алгоритмізованим інваріантом. Іншими словами, мислення психолога, який досліджує те чи інше психічне явище, а тоді результати своїх дослідів та роздуми про них фіксує тими чи іншими засобами, повинно здійснюватись за певними правилами і їх не можна порушувати. Це важливе положення складатиме методологічну основу побудови власних методів психологістики.

Гностичні дії психолога-дослідника діляться на дві групи в силу їхньої різної предметної спрямованості. Перша група гностичних дій спрямована на психіку піддослідного і складається з дій, пов'язаних зі створенням методик дослідження, розробкою вимірювальних процедур, проведенням експериментів, обробкою їхніх результатів та ін. Ця група дій постає у вигляді окремих операцій і ми називаємо їх операційними гностичними діями. А друга група гностичних дій предметно відноситься до мислення психолога-дослідника, його розумових дій і ми їх позначаємо як інтелектуальні гностичні дії. Поділ гностичних дій на дві групи зумовлений тією обставиною, що наукове пізнання психічних явищ складається з практичних дій, пов'язаних із проведенням експериментів і розумових дій по тлумаченню їхніх результатів.

Формування першої групи гностичних дій у кожного психолога здійснюється на основі історичного розвитку експериментальної психології, яка сформувала певні вимоги до проведення психологічних експериментів – валідність, надійність, репрезентативність тестових норм методики, тощо.

Друга група гностичних дій – інтелектуальних – повинна формуватись на основі історичного розвитку теоретичної психології, яка б теж формувала певні вимоги до мислення психолога-дослідника, його розумових дій. Але, на жаль, розвиток теоретичної психології затримується і знаходиться на етапі, який можна позначити

таким питанням: “А що це таке?” Відповіді поки що немає, хоч і є окремі спроби з’ясувати це питання [4].

Разом із тим слід зауважити, що подібний стан розвитку теоретичних розділів існує і в інших, більш розвинених науках, таких, як теоретична біологія [див. дискусію з цього приводу: 5], теоретична фізика [6] та ін. Найбільш близька позиція щодо ідей розуміння сутності теоретичної психології та її відношення до психологістики ми знаходимо в роботі Ж.-К. Гардена під назвою “Теоретична археологія”, де він зазначає: “Єдине, що нас цікавить, це природа роздумів, якими оперує дослідник...” [7,39]. Але зазначимо таке: оскільки предикат “теоретична” походить від поняття “теорія”, то предметом теоретичної археології повинні бути теорії, а не роздуми археолога, природа цих роздумів, їх логістичний аналіз і таке інше. Тобто Ж.-К. Гарден ототожнює теоретичну археологію з іншим розділом археології – логістичним (археологістика), який дійсно мав би вивчати думки археолога, методи їх дослідження та ін.

Співвідношення понять “теоретична психологія” і “психологістика” – це окреме питання. Але зазначимо, що семантика цих понять, а відповідно і зміст розділів суттєво відрізняється, оскільки в словосполученні “теоретична психологія” предикат “теоретична”, який походить від поняття “теорія”, звужує зміст поняття. А поняття “психологістика”, яке складається з двох частин: “психологія” і “логістика”, навпаки, його розширює. Це очевидно, оскільки і теоретичну психологію і психологічну науку в цілому створює суспільство психологів, роздуми яких закарбовані в психологічному знанні. І ці роздуми досліджує психологістика, використовуючи різні засоби, у тому числі і засоби логіки як науки про закони правильного мислення.

Які це правила мислення? Чи дотримуються психологи цих правил, створюючи психологічне знання? Які інтелектуальні дії вони здійснюють у процесі своїх роздумів і чи є можливість цим діям або частині з них надати алгоритмізованого характеру? Відповідь на ці питання рівнозначна створенню власних методів психологістики.

На початковому етапі становлення психологістики, яка лише позначає свої контури, зробити це непросто. Але напрямок вирішення цього питання стає досить прозорим і полягає в тому, щоб виділити основні види інтелектуальних гностичних дій і визначити механізми надання їм, або їхній частині характеру алгоритму. Це можна зробити за допомогою формулювання певних правил, які б регламентували інтелектуальні гностичні дії психолога, змушували його мислити про психічні явища у відповідності до цих правил. Слід зазначити, що правила як такі створюються переважно для регламентації дій і що математика в цьому відношенні досягла значних успіхів, створивши аксіоматичну технологію роздумів математика щодо предмета своєї науки.

Основні види інтелектуальних гностичних дій психолога-дослідника впливають із необхідності визначення для себе певної позиції стосовно розуміння сутності того психічного явища, яке він досліджує (парадигмальні дії); якими мовними засобами висловити цю сутність та її характерні ознаки (лінгвістичні дії); як досягти однозначності висловлювання цієї сутності, якщо вона стає предметом його думок як поняття (логістичні дії). Окрім того, необхідно визначитись і в тому, як психолог розглядає досліджуване ним психічне явище: як таке, що знаходиться в динаміці, (як процес); чи таке, що стало результатом цього процесу як статичне утворення, наприклад, образ як результат сприймання або характер як властивість (універсальні дії).

Сутність парадигмальних дій полягає в тому, щоб те чи інше психічне явище розглядалось з певних позицій, певної теорії або, ширше, певної парадигми (наприклад, психіка як відображення, психіка як поведінка і таке ін.). Парадигми – це певні стандарти на сутність психічних явищ як предметів думок психолога-дослідника. Вони

формується суспільством психологів протягом досить значного відрізка історичного часу. Психологістика не дає оцінку тим чи іншим парадигмам і не нав'язує їх психологу, а лише вимагає, щоб вони були в його мисленні. Саме парадигми сприяють тому, що психологи розуміють один одного, зменшують вплив суб'єктивних поглядів при створенні психологічного знання, змушують психологів мислити певною мірою однаково. Зазначимо при цьому, що парадигми, теорії або концепції, історія їх походження, зміст і таке ін., не є предметом психологістики: це предметна область теоретичної психології. Психологістика слідує лише за тим, щоб використання психологом-дослідником парадигм або теорій у процесі наукових дослідів та роздумів про них було коректним, не суперечливим, розмірним. А для цього необхідно створити правила парадигмальної семантизації роздумів психолога-дослідника, які складатимуть основу побудови групи парадигмальних методів вимірювання образу мислення психолога на предмет його професійної коректності.

Функції лінгвістичних дій різноманітні, але найважливіша – це перетворення психічних явищ як предмета думок психолога-дослідника і самих думок в мовні засоби їх існування. Відображаючи мовними засобами предмети своїх думок, психолог-дослідник об'єктивує своє мислення як процес і переводить його в “мислення - образ” як статичне утворення. А оскільки виникає відображення мислення психолога мовними засобами в текстах психологічного знання, то результат цього відображення постає у вигляді “образу” мислення – власне об'єкт психологістики.

Слід зазначити, що мовні засоби, їхні види, зміст, функції і таке ін. займають у структурі образу мислення психолога-дослідника значне місце, але не є предметом психологістики. А ось відповідність їх чи невідповідність предметам думок психолога-дослідника – це вже та предметна область, яка складатиме умови формування правил алгоритмізації лінгвістичних дій. Очевидно, що ці правила, з одного боку, повинні спиратись на специфічні властивості мовних засобів (лінгвістична семантизація роздумів психолога-дослідника), а з іншого боку, вони здатні б розділяти дві психологічні сутності – психічне явище як предмет думок і саму думку як носія цього психічного явища.

Логістичні дії в структурі образу мислення психолога-дослідника виконують іншу важливу функцію – переводять або перетворюють психічне явище як предмет думок психолога і саму думку дослідника на логічні засоби (форми) їх існування, тобто в поняття, судження та ін. (логістична семантизація роздумів психолога-дослідника). Слід зазначити, що саме логістичні дії створюють той фундамент, який визначає статус психологічного знання як наукового, що існує в концептуальній формі. Але застережемо щодо можливого змішування механізмів створення науковості психологічного знання, яке здійснюється в межах експериментальної психології і психологістики.

У першому випадкові науковість психологічного знання створюється шляхом проведення експериментів та математичної обробки результатів, які переводять досліджуване психічне явище в емпіричні та наукові факти, у закономірність і таке ін. А науковість психологічного знання в рамках психологістики створюється логістичними діями, які предметно відносяться до мислення психолога-дослідника і визначають його – мислення – науковий статус. Тобто факти самі по собі, які предметно відносяться до досліджуваного психічного явища, можуть бути вельми достовірні, але їх інтерпретація, тлумачення і таке інше виконується психологом-дослідником довільно, суб'єктивно, з порушенням норм і правил переводу предметів думок і свого мислення в логістичні форми їх існування. І тоді в психології як науці виникає багато проблем, причиною яких стає психолог-дослідник, його мислення, а психологічне знання втрачає статус наукового, що негативно впливає на формування професійних якостей майбутніх спеціалістів.

Особливо складними і для розуміння вченими, і для усвідомлення самим психологом-дослідником, являються логістичні дії, які переводять психічні явища як предмети його думок і саму думку психолога в концептуальну форму їх існування, тобто в поняття, в концепт (концептуальна семантизація роздумів психолога). Яка технологія цих перетворювальних процедур, якщо в поняття переводяться одночасно дві психологічні сутності: досліджуване психічне явище, його суттєві ознаки і мислення психолога-дослідника як процес. Перетворення першої психічної сутності (психіки досліджуваного) в поняття розуміє більшість учених, бо поняття трактується як відображення суттєвих ознак досліджуваного явища. А от перетворення мислення психолога-дослідника як процесу в поняття – статичне утворення – навіть титуловані вчені не завжди розуміють, оскільки в логічній літературі трактування поняття як згорнутої форми мислення визнають далеко не всі [8, 459]. Як зауважив ще Гегель, у вивченні логічних форм мислення менш за все пощастило поняттю про поняття. Але слід зазначити, що саме процедура згортання процесу мислення в концепт і наступне розгортання поняття в процес мислення складає основу розподілу професійних якостей на такі, що фіксуються в пам'яті психолога у вигляді слів (мовні засоби), і такі, що фіксуються в поняттях як згорнутій формі мислення психолога (логістичні засоби).

Розподіл двох психологічних сутностей в одному і тому ж концепті складає важливу основу розуміння тонкощів професійної підготовки психологів-професіоналів. Технологія оволодіння психологічним знанням, яка будується лише на основі процесів пам'яті (запам'ятання, збереження, відтворення), частково сприяє формуванню професійних знань про психічні явища, але мало впливає на формування професіонального мислення психолога. Тобто, хто завгодно може завчити психологічне знання і дещо знати про психічні явища, але мислити професійно, а тим більше професіонально, не здатний. Природа професіонального мислення пов'язується з оволодінням технологією перетворювальних процедур процесу мислення в поняття і зворотної дії – поняття в процес мислення.

Як здійснюються подібні перетворення? Чи усвідомлює сам психолог-дослідник сутність механізмів цих перетворень? І чи можна цим перетворенням надати алгоритмізованого характеру?

Відповідь на ці питання вирішує кілька важливих аспектів. З одного боку, вони мають відношення до побудови концептуальних основ психології, а саме – створення власних методів дослідження образу мислення психолога-дослідника. А з іншого боку алгоритмізація логістичних дій складатиме основу усвідомлення технології цих перетворень, яку можна потім використовувати для формування такої важливої професійної якості психолога, як його професіональне мислення.

Процедуру перетворення психологом-дослідником процесу свого мислення в поняття – як суб'єктивний акт – вивчає психологія, розглядаючи мислення як психічний процес і поняття як його результат. Але відобразивши результати свого мислення в психологічному знанні у вигляді понять, психолог-дослідник тим самим відобразив у понятті і згорнуту форму свого мислення. І тоді, якщо психолог-дослідник усвідомлює процедуру згортання свого мислення в поняття, то він повинен усвідомлено володіти і технологією розгортання поняття в процес мислення.

Надзвичайно важлива думка! Якщо ми знайдемо або створимо на одну з перетворювальних процедур алгоритмізовану технологію, то ми зможемо через неї досліджувати і протилежну. І така технологія є в логіці. Вона постає у вигляді такої логічної операції як визначення поняття, за допомогою якої розкривається зміст поняття [8,409]. Але слід зауважити таке: унаслідок того, що в понятті відображаються дві психологічні сутності – досліджуване психічне явище, його суттєві ознаки, і мислення психолога-дослідника як процес, то і визначення поняття - як логічна

операція - повинне мати два тлумачення. Те, яке дається в логічній літературі і наведене вище, відноситься до першої психологічної сутності, тобто до психічного явища, яке досліджується і відображається в понятті у вигляді суттєвих ознак. З іншого боку визначення поняття – це процедура розгортання процесу мислення психолога-дослідника. Бо очевидне таке: якщо визначення поняття “розкриває” зміст поняття, то цей зміст був “вкладений” психологом-дослідником, як аналіз власного процесу мислення (або в процесі роздумів).

Таким чином, якщо визначення поняття як логічна операція виконує дві функції - “розкриває” зміст поняття і “розгортає” процес мислення психолога-дослідника, то чи можна ввести або створити певні правила алгоритмізації цієї процедури? Тоді, і “розгортаючи” процес мислення визначенням поняття, і “розкриваючи” ним же зміст поняття, психолог-дослідник повинен дотримуватись певних правил-вимог, які не можна порушувати. Застереження слушне, оскільки зміст поняття можна розкривати різними логічними прийомами: поясненням, описом, розподілом обсягу поняття, у тому числі і визначенням поняття [8, 317], а розгортання процесу мислення можна здійснювати лише одним способом – виділити предмет думки, тобто логічний суб’єкт, а тоді його предикатні характеристики. Іншими словами, якщо в першому випадкові, розкриваючи зміст поняття, послідовність суттєвих ознак, які входять у цей зміст, може бути довільною, то розгортаючи процес мислення, послідовність суттєвих ознак має бути упорядкованою певними правилами і їх не можна порушувати. У протилежному разі мислення психолога-дослідника буде алогічним і не відповідатиме науковим стандартам.

Виникає, таким чином, необхідність створення правил упорядкування суттєвих ознак, які входять одночасно і в зміст поняття, і стають предметами думок психолога-дослідника, і у визначення поняття, яке розгортає процес його мислення. Складність ситуації зумовлена синергетичним поєднанням таких областей, які предметно відносяться до різних наукових інтересів: психології, логіки та гносеології, а процедурно означають створення правил семантизації логічних форм та засобів психологічним змістом у процесі створення психологом-дослідником наукового психологічного знання. Якщо ми такі правила сформулюємо для визначення психологічних понять, то ми усвідомимо і правила їх утворення. Зауважимо при цьому, що йдеться саме про психологічні поняття, а не про поняття взагалі. Це надзвичайно важливо для усвідомлення методики формування професіонального мислення психолога, його професіональних якостей, оскільки психологічне знання в текстах існує переважно в концептуальній формі і спеціаліст-психолог повинен розумом “бачити” їх упорядковану, системну природу, тобто те, що побачити очима взагалі неможливо.

Сутність технології розробки методики дослідження того, що “бачить” психолог-дослідник, створюючи психологічний концепт, і чим “бачить” - очима чи розумом - стає усвідомленою і зрозумілою. Якщо при визначенні психологічного поняття психолог використовує несуттєві ознаки, тобто такі, що не визначають механізми походження психічного явища, його сутності, а лише фіксує його зовнішні ознаки, перелік яких довільний, то це один тип образу мислення психолога-дослідника – очевидний. Якщо ж при визначенні психологічного концепту психолог-дослідник користується системою правил логічного і спеціально-наукового упорядкування суттєвих ознак – інший тип образу мислення психолога-дослідника – умовидний.

Очевидний тип образу мислення психолога-дослідника зрозумілий усім і навіть не спеціалістам. А умовидний тип образу мислення психолога-дослідника вимагає усвідомленого упорядкування суттєвих ознак у систему концептів, вибір яких у визначенні поняття регламентується, з одного боку, універсальними нормами логічних

правил (родова та видові ознаки, вимоги до них і таке ін.), а з іншого боку – спеціально-науковими нормами парадигмальних, лінгвістичних та універсальних правил, які визначають зміст родової та видових ознак таким чином, що утворюється організація понять психологічного знання в регламентовану систему. Міра оволодіння чи нехтування технологією освоєння регламентованої системи понять психологічного знання визначатиме статус образу мислення майбутніх психологів – буде він професіональний чи лише професійний.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дружилов С.А. Психология профессионализма человека: интегративный подход // Журнал прикладной психологии.-2003.-№4-5.- С.35-42.
2. Романов К. Психологическая культура специалистов как фактор профессионального мастерства // Прикладная психология и психоанализ.-2003.-№1.-С.19-28.
3. Фонарев А.Р. Профессиональная деятельность как смысл жизни и акме профессионала // Мир психологии.-2001.-№2.- С.104-109.
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Основы теоретической психологии. – М.: Инфра-М, 1998.- 528 с.
5. Методологические аспекты и пути формирования теоретической биологии // Вопр. философии.-1972.- №3.- С.101-116.
6. Гинсбург В. Курс //Наука и жизнь.-1986.- №3.-С.86-93.
7. Гарден Ж.К. Теоретическая археология. -М.: Прогресс, 1983.- 296 с.
8. Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник. –М.: Наука, 1976.- 720с.

УДК: 378.937:159.964.21

ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Козич І.В., аспірант

Запорізький національний університет

У статті йдеться про досить нове поняття у психолого–педагогічних дослідженнях - про конфліктологічну компетентність та її структуру. Це поняття актуальне тому, що одна з найважливіших причин педагогічних конфліктів - це відсутність у викладача конфліктологічної компетентності. У статті також наводиться погляд різних дослідників на це поняття та відмінність у його розумінні.

Ключові слова: конфліктологічна компетентність, конфліктна компетентність, компетенція, гностичний компонент.

Козыч И.В. ФОРМИРОВАНИЕ КОНФЛИКТОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье идёт речь о достаточно новом понятии в психолого–педагогических исследованиях - о конфликтологической компетентности и её структуре. Данное понятие очень актуально, так как одна из важнейших причин педагогических конфликтов это отсутствие у преподавателя конфликтологической компетентности. В статье также рассматриваются взгляды различных исследователей этого понятия и отличия в их понимании.